

Артем Закотюк,

*магістр соціології, асистент кафедри соціології,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
artem.zakotiuk@ukma.edu.ua
<https://orcid.org/0009-0006-1642-7940>*

Анна Прохорова,

*кандидатка економічних наук,
старша викладачка кафедри соціології,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
anna.prokhorova@ukma.edu.ua,
<https://orcid.org/0009-0006-5407-8286>*

НЕРІВНІСТЬ ДОСТУПУ ДО ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЧАСИ ВІЙНИ НА ПРИКЛАДІ АБІТУРІЄНТІВ І АБІТУРІЄНТОК НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ» 2023 РОКУ

З одного боку, освіта є важливим ресурсом, який сприяє соціальній мобільності. З іншого ж, освіта може виступати чинником, який закріплює соціальну нерівність, адже доступ до неї мають, передусім, діти, чий батьки мають економічний, соціальний і культурний капітал (Оксамитна, 2011; Оксамитна, 2017). Так, дослідження доступу до вищої освіти в Україні на попередніх етапах освітніх реформ продемонстрували, що в нашій країні шанси вступити до закладу вищої освіти зумовлені соціально-економічним походженням абітурієнтів (Оксамитна, 2011), зокрема типом школи і типом населеного пункту, у якому їхні школи розташовані (Мулявка, 2015; Прохорова, 2013)

Національний мультипредметний тест, як спрощений аналог зовнішнього незалежного оцінювання, було впроваджено як відповідь на ті виклики, які постали перед школя-

рами унаслідок повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Можна припустити, що НМТ був покликаний, зокрема, вирівняти шанси вступників на отримання доступу до вищої освіти незалежно від зовнішніх обставин і впливів війни. Водночас, досліджень, які б вивчали вплив війни на результати НМТ і, як наслідок, на доступ до вищої освіти різних категорій абітурієнтів, бракує.

У дослідженні, на результатах якого ґрунтуються тези виступу, було опрацьовано дані абітурієнтів і абітурієнок Національного університету «Києво-Могилянська академія» 2023 року вступу. Для статистичного аналізу після процедури перекодування було використано такі змінні: «конкурсний бал НМТ», «стать», «тип населеного пункту» і «тип навчального закладу середньої освіти». Крім того, до аналізу було залучено змінні, пов'язані з воєнними діями та військовим станом, — змінні, що можуть трактуватись як прояви впливу війни на систему освіти, зокрема на результати НМТ школярів. До аналізу були залучені такі змінні війни з розрахунку на кожен окремий регіон нашої країни: кількість пошкоджених закладів освіти, тривалість повітряних тривог, кількість вибухів, зафіксованих у медіа, кількість внутрішньо переміщених осіб, кількість укриттів, кількість пошкодженої інфраструктури, кількість пошкодженого житла.

Для аналізу впливу змінних війни на результати НМТ школярів різного соціального походження було побудовано логістичні регресійні моделі. Результати застосування простої бінарної логістичної регресії та множинної бінарної логістичної регресії показали, що шанси отримати високий бал з НМТ зростають у випускників і випускниць середніх загальноосвітніх шкіл порівняно з випускниками та випускницями ПТЗО, коледжів і технікумів. Іще більше зростають у тих, хто завершує спеціалізовані школи, ліцеї та гімназії. Також зафіксовано менш виражене зростання шансів отримати високий бал НМТ у дівчат порівняно з хлопцями, та

у учнів та учениць, які завершують школи у містах на проти-вагу тим, хто вчився у селах і селищах.

Якщо при побудові лінійної регресійної моделі додати до аналізу регіональні змінні війни, видно, що значуще на результати НМТ випускників та випускниць на рівні 0,001 впливають такі змінні війни: кількість вибухів і кількість зруйнованих шкіл у регіоні проживання. Загалом, згідно з моделлю, що побудована у дослідженні, змінні війни пояснюють 1,2 % балів НМТ. Тобто вплив війни на результати НМТ і, як наслідок, на імовірність доступу абітурієнток і абітурієнтів до вищої освіти, є статистично значущим.

Список використаних джерел

- Мулявка, В., & Оксамитна, С. (2015). Освітня нерівність за місцем проживання та типом освітнього закладу. *Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки*, 174, 9–19. https://distedu.ukma.edu.ua/pluginfile.php/43438/mod_resource/content/1/Оксамитна_Мулявка.pdf.pdf.
- Оксамитна С. (2011). Міжгенераційна класова та освітня мобільність. Нац. ун-т «Києво-Моги́л. акад.». <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/4444>.
- Оксамитна, С. М., & Хоменко, Л. В. (2017). Освітня нерівність в українському суспільстві: соціальні детермінанти освітніх переходів. *Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки*, 196, 13–18. <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/12224>.
- Прохорова, А. (2013). Впровадження зовнішнього незалежного оцінювання в контексті освітньої нерівності в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*, 7, 270–285. <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/sociology/article/view/572/582>.